

Tartu Ülikool
Sotsiaal-ja haridusteaduskond
Haridusteaduste Instituut
Haridusteadus (reaalained) õppekava

Margot Sepp

ISASUHETE MÕJU TEISMELISTE POISTE KOOLIJÕUDLUSELE

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Inger Kraav

Läbiv pealkiri: Isa, poeg ja koolijõudlus.

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Inger Kraav (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Heiki Kriips (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2012

Kokkuvõte

Isasuhete mõju teismeliste poiste koolijõudlusele.

Teismeliste poiste koolist väljalangevus on suur. Uurimused näitavad, et üksikhooldajaperedest pärit lastel esineb sagedamini halba edasijõudmist koolis.

Käesoleva töö eesmärgiks on selgitada, kas seostuvad teismeliste poiste isasuhted poiste koolijõudlusega.

Uurimisvahendina kasutati ankeetküsitlust, kus on nii avatud, valikvastustega kui ka skaaladel põhinevaid küsimusi. Uuringu tulemustest järelalus, et isasuhted omavad mõju teismeliste poiste koolijõudlusele.

Käesoleva uurimuse tulemused ühtivad eelnevate uurimuste tulemustega. Antud uurimuse vastuste analüüsi tulemustest selgus, et poisid, kelle kasvatamisse oli kaasatud isa, hindasid oma kooliedukust kõrgemalt kui poisid, kelle kasvatamisse polnud kaasatud isa.

Käesoleva töö tulemused on saadud teismeliste poiste vaatevinklist.

Märksõnad: koolijõudlus, kasvatusväärtused, isadus, poeg.

Abstract

Father-son relationship effects on adolescent boys' school performance.

The numbers of teenage boys dropping out of school is high. The study shows that children from single-parent families have more trouble with school performance.

The objective of this paper is to find out if father-son relationships affect school performances.

As a means of study a questionnaire was used, where there are open, multiple-choice as well as scale based question.

The analysis of the results of this research showed that the boys whose fathers were involved in the raising process, considered their advancement in school higher than the boys, whose fathers did not contribute to the raising process. The results of this paper have been put together from the viewpoint of the teenage boys.

Keywords: school performance, values of upbringing, fatherhood, son.

Sisukord

KOKKUVÕTE	2
ABSTRACT	2
SISUKORD	3
SISSEJUHATUS	4
KOOLIJÕUDLUS	5
ISADUS JA ISATUS	6
ISA, POEG JA KOOLIJÕUDLUS	9
UURIMUSE EESMÄRK JA HÜPOTEESID	12
METOODIKA	13
KATSEISIKUD	13
MÕÕTMISVAHENDID	13
PROTSEDUUR.....	14
TULEMUSED.....	14
ARUTELU	20
TÄNUSÕNAD.....	22
AUTORSUSE KINNITUS.....	22
KASUTATUD KIRJANDUS	23
LISA 1.....	26
LISA 2.....	35

No relationship has more power than the one between a father and a son...whether for good or ill—that relationship molds a man.
David Granger, Editor-in-Chief, Esquire

Sissejuhatus

Patricia Cohen on oma artiklis „Kõige kallim isa - kas sa tegelikult ka hoolid?“ toonud välja huvitava võrdluse, et kui võtta kõik see, mis on kirjutatud ema-lapse suhete tähtsusest, saaks sellega täita terve veoauto. Uuringud isa rollist mahuksid aga tavalise auto pagasiruumi. (Cohen, 1998)

Viimase 15 aasta jooksul on koolikohustuse mittetäitmine Eestis tõusnud probleemiks, mida pole veel suudetud lahendada. Igal aastal jätab Eestis põhikooli pooleli 700-800 poissi. Soomes on uurimuste põhjal 10-20% rahvastikust õpiraskustega, enamik neist poisid, aga põhikooli nad siiski lõpetavad. (Cassiatore, 2009)

Haridusministeeriumi poolt koostatud üldhariduskooli ülevaates (andmed 1997. aasta kohta, koostaja Meelis Kond) on kirjas, et 13-aastaste õpilaste seas oli poisse 51%, 14-aastaste seas 50,9% ja 15-aastaste seas 48,3% (Hohensee, 1999). Seega kaob igast 100st 13-aastasest poisist koolist järgmise kahe aasta jooksul keskmiselt 5 poissi.

Poisid on meeste järelkasv. Kui nad kasvavad üles murelastena, kas on meil siis põhjust loota, et neist tulevikus saavad meestena, isadena, juhtidena murede lahendajad. Poisid on õnnelikumad, kui neil on eeskujuks ja teenäitajaks hea sõber - oma isa. Isa, kes aktsepteerib, kiidab ja usub poja edusse. Isa, kes õpetab enesevalitsemist ja kaotustega toimetulemist. Eesti Statistikaameti andmetel sündis 2009. aastal 59% lastest väljaspool abielu, Eesti Meditsiinilise sünniregistri andmetel sündis 2009. aastal vaid 41% lastest registreeritud abieludest, 54% sündis vabaabielust ja ca 5% vallalistele emadele. Seega vähemalt igal 20. lapsel puudub isa kasvatajana, kuigi isa sigitajana on olemas. Lister (2012) väidab, et üle 20% on peresid, kus poiss kasvab üles vaid emaga koos. Isa võib olla ju ka teisiti ära – tööl või pärast lahtust kodust lahkunud, alkoholisõltuvuses või mängur.

Uurimused näitavad, et üksikhooldajaperedest pärit lastel esineb tihemini halba edasijõudmist koolis (Coughlini, 1996; Lahti, 1972; Tamm ja Kraav, 2005). Tänapäeval on üksikhooldajaperest puudu enamasti isa, harvadel juhtudel ema. Eestis on küll uuritud õpiedutuse põhjusi, kodukasvatuse tähtsust koolijõudlusele ja isa olemasolu tähtsust poisi

kasvamisel, vähem on andmeid isa-poja suhete seosest kooliedukusega. Käesoleva uurimusega otsitakse vastust küsimusele, kas isa suhe pojaga on seoses poja koolijõudlusega.

Koolijõudlus

Koolijõudlus *school performance, academic achievement/ edisymines, koulumenestys/ успешность учении, школьная успешность* tähistab õpilase edasijõudmist koolis.

Koolijõudluse all mõistame me õpilase edasijõudmist koolis. Selle mõõduks on õppeedukus, mis omakorda annab hinnangu koolitööle. Õpilase õppeedukus oleneb nii bioloogilistest, sotsiaalsetest kui ka psüühilistest teguritest. Vaimse jõudlusvõime määravad teadmiste, võimete ja õppimisvalmiduse kõrval tervis, koormustaluvus ja töövõime. (Nurmik & Saks, 1977)

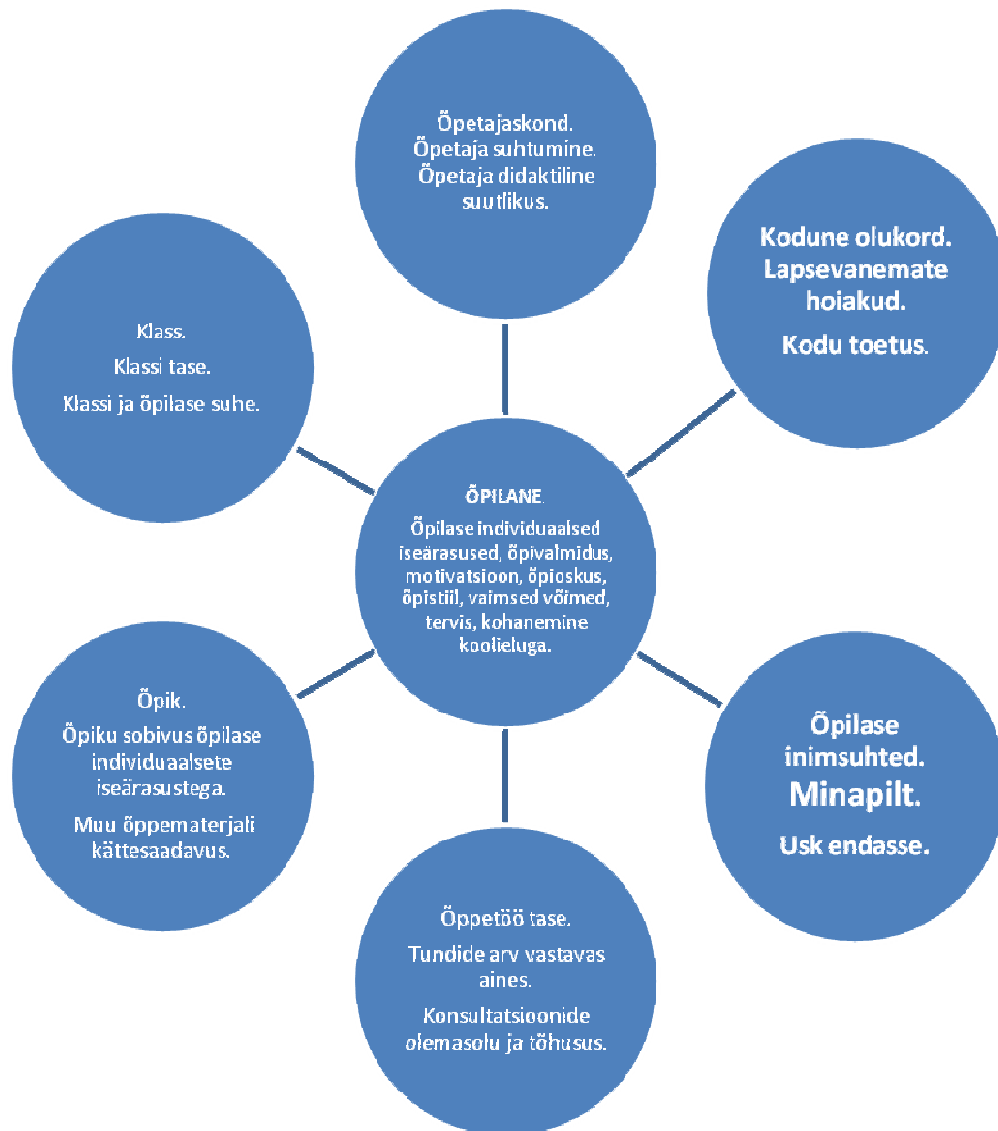
Tinglikult me jagame õpilase jõudlust mõjutavad tegurid:

1. õpilasepoolseteks (kooliküpsus, füüsiline ja vaimne tervis, õppimistahe ja motivatsioon, oskus töötada ja tööd organiseerida);
2. kodupoolseteks (materiaalsed tingimused, kodumiljöo - suhtlemine perekonnas jne; kasvatusväärtused, -hoiakud ja -meetodid);
3. koolipoolseteks (õpetajapoolsed – oma aine tundmine, suhtumine õpetajatöösse, õpetaja isiksus, suhtlemisoskus; õppeainepoolsed – aine raskus jne; klassi- ja koolipoolsed);
4. kodu- ja koolivälisteks (klubid, spordi- ja huvialaringid, kambad jne) (Nurmik & Saks, 1977).

Koolijõudlust mõjutavaid tegureid on palju, seejuures tuleb arvestada nende omavahelisi seoseid ning vastastikuseid mõjusid (joonis 1). Käesolevas uurimuses tegeldakse õpilase minapildi ja koduste faktoritega.

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas kasutatakse koolijõudluse terminit paralleelselt õppeedukusega.

Antud töös käsitletakse koolijõudlust kui koolis edasi jõudmist, mille teguriteks on õppeedukus ja suhtumine koolitöösse.

Joonis 1. Õpilast ja ta edasijõudmist mõjutavad faktorid (Kraav, 2005).

Isadus ja isatus

Traditsiooniliselt on mehe rolliks perekonnas olnud nii majandusliku kindlustaja ja kaitsja kui ka ühiskonnas kehtivate normide ja väärtuste esindaja roll.

Igal inimesel on oma väärtustesüsteem, mida ta peab elus tähtsaks. Kodukultuur võrsub ikkagi laste ja nende vanemate, mehe ja naise suhtlemistõdedest, elu väärtustamise oskustest. Kui isa puudub, on üks eeskuju vähem. Eriti on see märgatav poiste puhul. Emotsionaalse ja intellektuaalse kontakti puudumine võib viia poisi sotsiaalse aktiivsuse alanemiseni. Võõraks võivad jääda sellised isiksuse omadused nagu iseseisvus, julgus, tahe ja sõltumatus. (Mõttus, 1988)

Kasvatus on teadlik tegevus. Põld (1993) väidab, et inimese areng kujuneb meelelisest vaatest mõistelisele mõtlemisele ja sihiteadlikule taatele. Väärtushinnangute kujunemine sõltub vanemate väärtushinnanguist – kui laps ei taju vanemaid väärtustavat muud kui materiaalsel heaolu, siis järgib temagi vanemate eeskju. Samas kui laps tajub vanemate vahelist lähedust, usaldust ning mõistmist, õpib temagi seda kõike väärtustama.

Kohlberg (1966) on väitnud, et lapse tähelepanu samasoolisele mudelisikule suureneb niipea, kui laps hakkab aru saama, et tema sugu on muutumatu (nt „Ma olen tüdruk ja ma jään selleks, mis ka ei juhtu.“). Sellisele arengutasemele, mida iseloomustatakse sageli kui soopüsivuse saavutamist, jõutakse umbes kolmanda ja seitsmenda eluaasta vahel (Ruble ja Martin, 1998). Kohlbergi väitega sobivad ka uurimistulemused, mille järgi lapsed, eriti just poisid, jälgivad samasoolisi eeskujusid alates soopüsivuse saavutamisest rohkem kui enne seda (Slaby ja Frey, 1976). Freudi (1999) järgi valivad pojad võimaluse identifitseerida end isaga (oidipaalne konflikt), püüdes teda jäljendada nii palju kui võimalik.

Isa mõjutab lapse arengut läbi enda mitmete rollide perekonnas. Ta on perekonnas omaette jõud, mis kõrvuti emaga moodustab perekondlike suhete mitmekülgse terviku. Ema on traditsiooniliselt hoolitseja ja toitja, isa piiride seadja ja „ukse“ avaja maailma. Tõsi küll, XX sajandi jooksul on ema ja isa rollides toimunud märgatavaid nihkeid (Kaimre, 1999), aga isa tähtsus laste elus see ei vähenda. Isa osalemine kasvatusprotsessis on väga oluline, sest isa eemalejäämine laste kasvatamisest muudab kasvatus ühekülgseks. Isa lähedust vajavad kõik lapsed, aga eriti vajavad seda poisid.

Laps, kelle arengus on isa täitnud soodsat rolli, suudab paremini välja arendada kogu oma sünnipärase sisemiste eelduste pagasi. Tal kujunevad positiivne arusaam endast ja enesekindlus, samuti kõrged moraalsed omadused ning vaimne ja ühiskondlik asjatundlikkus. Vastupidisel juhul, neil lastel, kellel tekib seoses isaga probleeme, võivad tekkida psühholoogilised häired. (Pulver, 2003)

Isa puudumine takistab ka emal oma rolli täitmist – ema, kes püüab täita korraka mõlema vanema rolli, ei täida kumbagi piisavalt hästi. Mõttuse (1988) sõnul püüab üksikema enamasti luua oma lastele normaalseid elutingimusi. Selleks tuleb tal sageli peale põhitöö leida veel lisatööd, mistõttu ei jätku tal vajalikul määral aega lastega tegelemiseks, oma tervise ja ka välimuse eest hoolitsemiseks. Seetõttu on täiesti iseloomulik, et üksikhooldajapere materiaalne olukord on üksikemade väärtushinnanguis olulisel kohal. Peale tööd ja sisseostude tegemist seisab emal kodus ees veel teine tööpäev: õhtusöök, kodutööd ning õppetükkide kontroll. Jääb väsimus, mis hävitab palju inimsoojust ja tekitab apaatiat.

Tänapäeval saab täita isa rolli mitmel viisil. Võib olla nädalalõpuisa - ollakse lahutatud ja lapsed veedavad teatud nädalalõpud ja vaheajad ühe ja teise vanema juures; ainult maksev isa - lapse elust osa ei võta, on vaid korraliku kodanikuna valmis maksma võimude poolt määratud elatusraha; kuid võib olla lapsele ka psühholoogiline isa - suurim eeskuju, murede lahendaja, tugi ja kaitse lapsele. Kuigi igal lapsel on olemas bioloogiline isa, on juhtumeid, kus lapse bioloogiline isa ei teagi oma lapse olemasolust. Igal kümnendal lapsel puudub juba sünnihetkel juriidiliselt isa.

Meeste arusaam isarollist võib olla väga erinev ja sellest tulenevalt on isasid ka väga erinevaid. Soome Jyväskylä Ülikooli pedagoogika doktor Jouko Huttunen (2006) on Barbara Hobsonile ja David Morganile (2002) toetudes isaduse mõistet vaadelnud neljast aspektist:

1. Geneetiline ehk lihane isa – on mees, kes on viljastanud munaraku, seega mees kui sigitaja;
2. Juriidiline isa – mees, kes on seadusjärgselt lapse isa, juriidilise isadusega kaasnevad teatud seadusejärgsed õigused ja kohustused lapse suhtes;
3. Sotsiaalne isa – mees, kes jagab oma igapäevaelu lapsega; elab temaga koos ja hoolitseb tema eluliste vajaduste rahuldamise eest;
4. Psühholoogiline isa – mees, kes on saavutanud lapsega lähedase suhte, elades temaga koos või eraldi peab laps teda kõigis olukordades oma isaks ja eeskujuks.

Ideaalvariandis on kõik need neli isa ühes isikus. Jouni Kempe (2002) on raamatus „Mehe ettekujutus võrdõiguslikkusest“ refereerinud doktor Jouko Huttuneni (1993), kes on psühholoogilist isadust uurides jaotanud isad neljaks erinevaks tüübiks:

1. Kaugisa ehk eemalolev isa – ei pruugi olla füüsiliselt lapsest eemalviibiv isa, küll aga psühholoogiliselt eemalolev. Tema jaoks ei ole isadus psühholoogiliselt oluline. Tal ei ole eeldusi selleks, et kanda vanemaks olemisega kaasnevat vastutust teise inimese eest. Selline mees ei pea isaks olemist mehelikkuse osaks, ta on lapse suhtes jahe ja tõrjuv.
2. Traditsiooniline ehk “vanaaegne” isa, kes hoolitseb oma perekonna eest suurniku moel. Isadus on säärase mehe jaoks lihtsalt perekonna olemasolu, ilma et perekond ja isadus moodustaksid olulist osa tema meesidentiteedist. Ta on enamasti karistaja ja oluliste otsuste tegija, kes ei loobu oma karjäärilist perekonna heaks. Selline roll ei

pruugi olla alati mehe enda vabatahtlik valik, vaid ühiskondlik enesestmõistetavus, millega ta siiski sisimas rahul ei ole.

3. Toetav isa. Selline ema abistav isa kujunes välja 1970. aastatel. Ta on oma lastesse siiralt kiindunud ja tal on nendega tugev emotsionaalne side ja ta võtab osa ka kodutöödest. Ometi ei muutu sellest kuigi palju ema seisund, ta on ikka kodutööline ja peamine vastutaja laste hooldamise eest. Toetaval isal ei pruugi alati olla selge, mida tal tuleb isana teha ning kuidas ühendada isadus oma töö, harrastuste ja mehelikkusega.
4. Alles kujuneva meestüübina, eristab Huttunen uut isa (new father), kes vastutab pere eest ja seob end sellega. Uus isa tahab seda, et mõlemal vanemal oleks ühesugune vastutus, seda nii kodutöodes kui ka laste hooldamisel ja kasvatamisel. Sellise nägemuse korral võib mees vahetada ametitöö kodusolemise vastu ehk siis loobuda tööelust ja olla “kodune isa”.

Psühholoogiline isadus on oluline nii mehele kui ka lapsele. Mehele annab aga lähedane ja sügav suhe lapsega sisukama elu. See annab mehele võimaluse vabaneda oma egoismist ja õppida kuulama teist inimest. Oma laste eest vastutavad isad rõhutavad, et isakogemus on muutnud nad inimesena terviklikemaks. Isa toel kasvav laps saab elus paremini hakkama, tal on positiivne pilt iseendast, ta on enesekindlam ja parema kohanemisvõimega. (Uljas, 2006)

Mehe enesehinnang kujuneb isa ootuste-nõudmiste ja nende täitmisel saadud tunnustuse, heakskiidu ning kriitika pingeväljas. Kui isa ei ole, ei suuda poiss ise oma enesehinnangut positiivseks kujundada ja endale meheeluks vajalikke nõudmisi ja piire kehtestada. (Lister, 2012)

Kõik selles alapeatükis refereeritud allikaist pole uurimused, vaid tundmustele toetuvad ja tunduste esilekutsumiseks kirjutatud publikatsioonid. Kõik tajuvad isatuse probleemi olemasolu, aga tõestuslikku materjali on vähe.

Isa, poeg ja koolijõudlus

Viimase 15 aasta jooksul on süvenenud mure nende alaealiste pärast, kes alla ettenähtud vanusepiiri on õppimise katkestanud.

2002. aasta Riigikontrolli auditis õpilaste puudumiste ja klassikursuse kordamise kohta oli olukord järgmine. Nagu tabelitest 1 ja 2 näha, suureneb probleem nii puudumiste kui ka

õppekava omandamisega õpilaste vanuse kasvades. Kui esimeses kooliastmes puuduvad üksikud õpilased, siis teises ja kolmandas tõuseb puudumiste arv järsult: 7.-9. klassi õpilastel on puudumisi ligi 20 korda rohkem kui 1.-3. klassi õpilastel. Põhikooli kolmandas astmes on kõige rohkem nii klassikursuse kordajaid kui ka neid, kes pole vähemalt ühe veerandi jooksul kordagi kooli jõudnud. (Tamm & Paas, 2003)

Tabel 1. Õppekava mitteomandamine 2001/2002. õa (% õpilaste arvust) (Tamm & Paas, 2003).

Probleem	1.-3. kl	4.-6. kl	7.-9. kl	Keskmine
Klassikursuse kordajad*	0,5	1,1	2,4	1,5
Vähemalt ühes veerandis ei olnud võimalik puudumiste tõttu (v.v tervislikel põhjustel) välja panna veerandihinnet ühes või mitmes aines	0,2	0,9	2,8	1,5
Vähemalt ühel veerandil õppeaasta jooksul ei olnud võimalik puudumiste tõttu tervislikel põhjustel välja panna veerandihinnet ühes või mitmes aines	0,5	0,9	1,3	1
Lapsed, kes koolis ei käi, kuid keda pole võimalik nimekirjast kustutada	0,1	0,3	0,7	0,4

*Andmed on küsitud enne õppeaasta lõppu, kui polnud veel selgunud kõik klassikursuse kordajad.

Tabel 2. Puudumised 2001/2002. õa (% õpilaste arvust) (Tamm & Paas, 2003).

Põhjuseta puudumisi õppeaasta jooksul	1.-3. kl	4.-6. kl	7.-9. kl	Keskmiselt
Kuni 10 tundi	0,8	5,2	10,5	6,1
10-50 tundi	0,5	2,4	7,3	3,8
Üle 50 tunni	0,3	1,2	4,6	2,3
Pole vähemalt ühe veerandi jooksul kordagi kooli jõudnud	0,1	0,6	1,2	0,7

1998.a käis koolis kõigest 97,4% kõigist 14-aastastest, mis tähendab, et enam kui 4000 kooliealist last olid õpinguist loobunud. (Tiit & Eglon, 2000). 2005/2006. õppeaastal katkestas 7.-9. klassi päevases õppevormis 853 last ehk 1,5% nende klasside õpilastest (Rummo & Aasvee, 2008). 2005/2006. õppeaastal oli põhikoolist väljalangenute hulgas 71% poisse (Järviste & Järve, 2008).

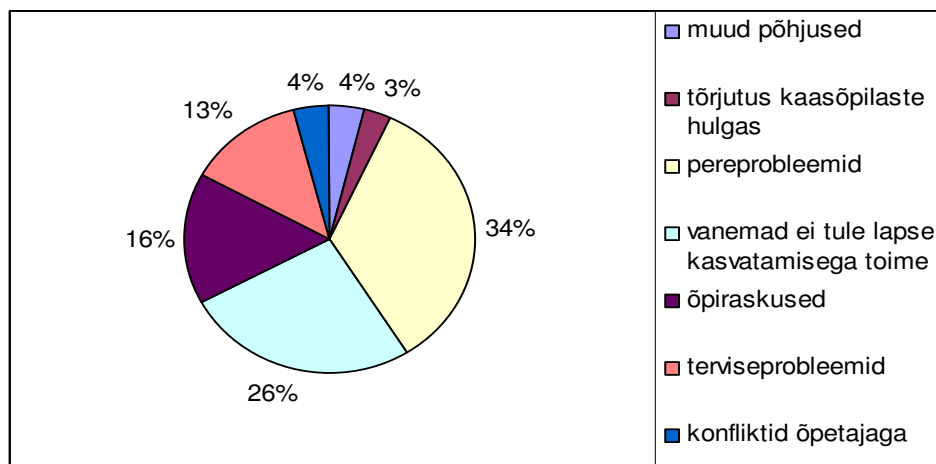
2003. aastal jäi 7. klassis istuma 2,7% tüdrukutest ja 7,1% poistest, 8. klassis 3,8% tüdrukutest ja 7,3% poistest ja 9. klassis 4,6% tüdrukutest ja 7,3% poistest (Normak, 2004). 2004. aastal jäi klassikursust kordama ligi 3600 last, nendest 69% oli poisid (Toomse, 2007).

Ametliku statistika alusel lahkus põhikoolist 2002.a seda lõpetamata üle 1000 teismelise aastas (Koolikohustuse... 2002). E. Ergma (2004) väitel jätab igal aastal põhikooli

pooleli üle 1100 lapse. Kreitzberg rõhutab, et sellega vastab aastas väljalangejate hulk 10%-le meil aasta jooksul sündivate laste arvust (Ergma, 2004).

2002. aasta Riigikontrolli auditi küsimustik näitas, et kõige enam põhjustavad koolikohustuse mittetäitmist (joonis 2) pereprobleemid (ligi 60% juhtudest), sh vanemate alkoholism, suur töökoormus, abieluprobleemid ja vaesus, mis on viinud perekonna toetuse ja järelvalve puudumiseni. Märkimisväärne on ka õpilaste hulk, kes ei täida koolikohustust õpiraskuste tõttu. (Tamm & Paas, 2003)

Tavaliselt ei ole tegemist ühe, vaid mitme põhjusega, mis omavahel lõimudes tekitavad lapsele väljapääsmatuse tunde.

Joonis 2. Koolikohustuse mittetäitmise põhjused 2001/2002. õppeaastal (Tamm & Paas, 2003).

Õpilase edutuse põhjusi on mitmeti uuritud ja viidatud paljudele teguritele, mis üksikult, aga enamasti siiski koos mõjudes, võivad kaasa aidata õpilase mahajäämuse tekkimisele ja ka edasisele koolist välja langemisele (Normak, 2004). Enamus koolijõudluse teguritest on suuremal või vähemal määral seotud perekonnaga, koduga.

Cassiatore (2009) raamatu „Päästke poisid!“ eesõnas kirjutab Lister „Kahekümne aastaga on Eestis igal aastal põhikooli pooleli jätnud 700-800 poissi, see on kõhedust tekitav hulk. 70% eriõpet vajavatest Soome õpilastest on poisid. Meil kindlasti rohkemgi, aga meie koolis jäävad nad sageli aitamata.“ Kuppert (2005) on väitnud, et poiste depressioon on üheksa korda aladiagnoositud, enamasti väljendub see murdeees agressiivsuses ja käitumishäiretes. Nooruki depressiooni üheks ohumärgiks on sage puudumine koolist (Lister, 2012).

E. Schmidt-Kolmeri uurimuse järgi ei ole nii olulist vahet edukate ja edutute õpilaste võimete kui koduse kasvatus ja vanemate lapse käekäigust huvitatuse vahel - laste edukus koolis sõltub suurel määral kodukasvatusest (Laht, 1972). Tamme ja Kraavi (2005) andmetel

elasid mahajääjad sagedamini üksikhooldajaperedes, aga ka vabaabielus elavate vanemate peredes.

Muutuvas ajas ja ühiskonnas on perekond olnud ja jääb üheks stabiilsemaks üksuseks ning lapse põhiväärtuste kandjaks on ikka veel kodu ja vanemad (Coughlin, 1996).

Teismelist poissi ei saa sundida käima koolis, vaid ta peab sinna ise tahtma minna, olema õpitööst ja selle tulemustest motiveeritud (Niiberg, 2006).

Dr Jureidini on üks neist pediaatritest, kes kahtleb tugevalt, et keskendumishäire on eraldi võetav haiguslik seisund. Isegi üks keskendumishäire kontseptsiooni pioneere Austraalias dr Gordon Serfontein kirjutab oma raamatus, et isa puudumine võimendab tugevalt keskendumishäirega seostavaid probleeme. (Jureidin, 1996)

Kui isane lihtsalt ollakse, siis isaks tuleb kasvada (Niiberg, 2006). Kindlustunne, et mees teda poisina armastab ja hindab, ja et poisse ja mehi üleüldse imetletakse ja hinnatakse, on poisi harmoonilise arengu jaoks oluline (Cacciatore, 2009). Mida tihedamalt isa on seotud oma üheteist- ja kuuteistaastaste lastega, seda kõrgemaid sihte seavad lapsed endale hariduse ja karjääri vallas; ja mida rohkem isa oma seitsme- ja üheteistaastaste lastega tegeleb, seda väiksem on tõenäosus, et neist kasvavad kurjategijad (Lewis, 1982). Isegi sellistel poistel, kelle isad on kohtulikult karistatud, on väiksem tõenäosus halvale teele sattuda, kui isad nendega palju tegelevad (Farrington & Hawkin,1991).

1998. aastal ilmunud eriväljaanne ajakirjas Demography, mis käsitles isade osalust laste elus, kirjeldab isade suurt mõju laste arengus ning annab tunnistust sellest, et kui lapsed kasvavad koos isaga, on nad sageli targemad, psüühiliselt tugevamad ja saavad koolis paremini hakkama (Kindlon, 2000).

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Eestis on uuritud nii perekonna tähtsust koolijõudlusele kui ka isa käitumise tähtsust poisi kasvatamisel. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on leida vastus küsimusele: kas isa suhe pojaga on seoses poja koolijõudlusega.

Hüpoteesid:

1. Poisid, kelle kasvatamisse on kaasatud isa/keda kasvatab isa, tulevad koolis paremini toime.
2. Poisid, kelle kasvatamisse on kaasatud isa/keda kasvatab isa, teevad koolist vähem poppi.

3. Poisid, kelle kasvatamisse on kaasatud isa/keda kasvatab isa, segavad vähem tunde.

Metoodika

Katseisikud

Käesoleva uurimistöö objektiks on valitud 7.-9. klassi poisse 2009. aastal. Valim on valitud seesugune, sest koolist väljalangemise oht on suurim 8.-9. klassi poistel, viimasel ajal üha tihedamini ka juba 7. klassi poistel.

Uurimuses käsitletakse respondente, kelle kasvatamises ei osale isa, nn riskirühmana. Teisisõnu riskirühma kuulujad märkisid oma kasvatajaks ainult ema. Riskirühma kuulub 57 vastanut.

Kontrollrühmaks valiti õpilased, kelle kasvatamises osales isa ja/või kasuisa. Kontrollrühma kuulub 142 vastanut.

2009. aasta kevadel anketeeriti Ida-Virumaal ja sügisel Tartus. Uuringusse kaasati Mäetaguse Põhikooli, Iisaku gümnaasiumi, Toila gümnaasiumi, Illuka Põhikooli, Jõhvi Gümnaasiumi ja Tartu Kommertsgümnaasiumi 7.- 9. klassides õppivad poisid. Uurimuses osales 3 maakooli ja 3 linnakooli. Vastanuist elas 55% Ida- Virumaal ning 45% Tartus.

Mõõtmisvahendid

Teemal „Isasuhete mõju teismeliste poiste koolijõudlusele“ läbiviidud empiirilise uurimuse meetodiks on ankeetküsitlus (Lisa 1), kus on avatud, valikvastustega kui ka skaaladel põhinevaid küsimusi. Ankeedid on koostatud töö autori poolt emeriitdotsent Inger Kraav'i juhendamisel. Ankeetküsitlust koostades kasutati osaliselt Hämäläineni, Kraavi ja Bizaeva (2002) poolt läbiviidud uurimuse „Kotikasvatuksen arvot Suomessa, Venäjällä ja Virossa“ ankeeti. On tõenäoline, et uurimuses osalejate vastused ei peegelda objektiivselt tegelikku olukorda, aga käesolevas uurimuses oligi oluline tajuda teismelise poisi subjektiivsest seisukohast, millisena ta näeb oma vanemaid ja oma koolijõudlust.

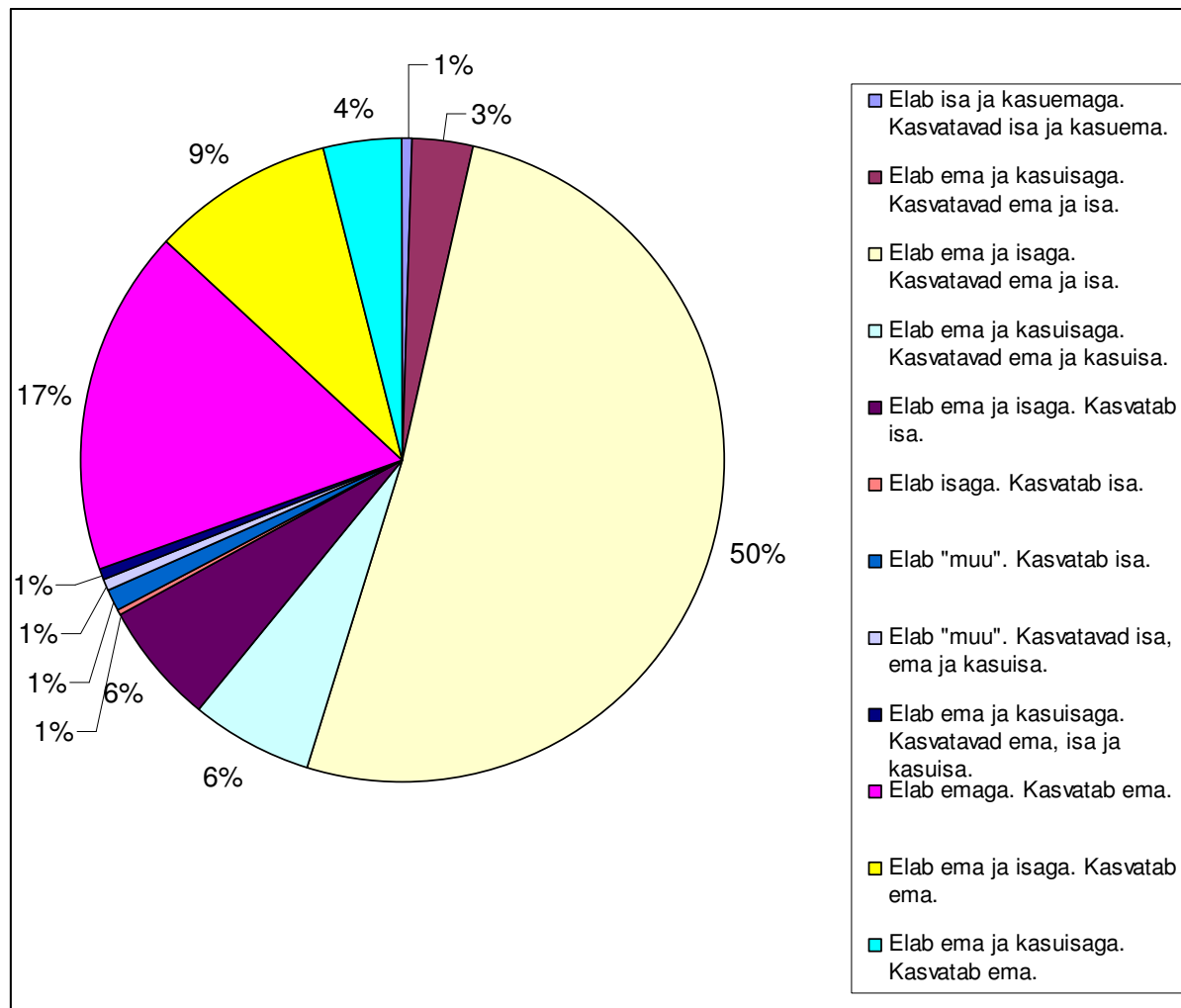
Protseduur

Küsitlus viidi läbi anonüümselt. Kokkuleppel klassijuhatajatega vastasid õpilased küsimustikele väljaspool õppetunde. Autor ei puutunud küsitletutega kokku, et tagada eelarvamuste vaba ja objektiivne andmete käsitlemine.

Tulemused

Andmete statistiliseks analüüsiks kasutasin programmi MS Excel 2010.

Ankeedi täitis 221 7.-9. klassis õppivat noormeest. Uurimuses kasutati 199 ankeeti. 22 ankeeti uurimusesse ei kaasatud. 4 ankeedil oli kasvatajaks märgitud "muu" - 2 vastanut kasvatasid vanavanemad ja 2 poissi elasid lastekodus. 18 ankeeti oli rikutud- 13 ankeeti oli poolikult täidetud, 2 vastanut polnud küsimustest aru saanud ja 3 vastanut olid teinud nalja.

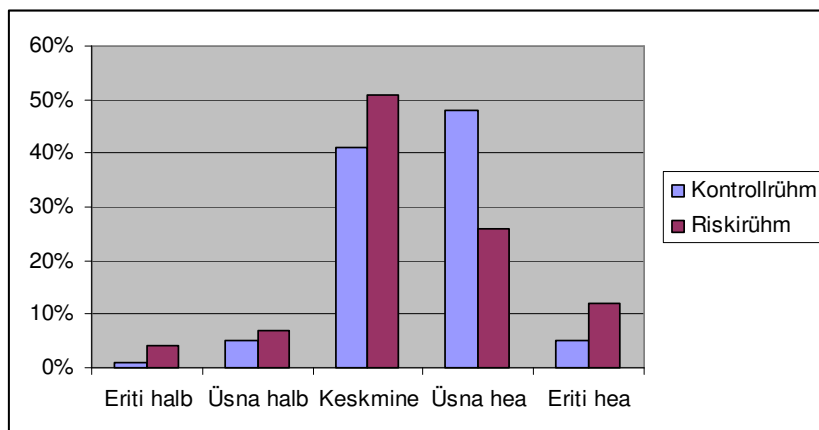
Joonis 3. Kellega vastanu elab ja kes teda kasvatab.

Vastanuist 51 noormeest õppis 7. klassis, 67 noormeest 8. klassis ja 81 noormeest 9. klassis. Vanuselt oli 13- aastaseid 33, 14- aastaseid 62, 15- aastaseid 75 ja 16- aastaseid 27, vanemaid kui 16 oli vastanuist 2.

Emaj ja isaga elavatest vastanutest märkisid oma kasvatajateks nii emaj kui ka isa 102, ainult isa 12, ainult emaj 18. Emaj ja kasuisaga elavatest poistest märkis kasvatajateks emaj ja isa 6, emaj 8, emaj ja kasuisa 12 ning 1 vastanu märkis kasvatajaks nii emaj, isa kui ka kasuisa. 35 respondenti elab ainult emaga ning ka nende kasvatamisel osaleb ainult emaj.

Kontrollrühma hulka kuuluvad vastajad, kelle kasvatamises osales isa. Riskirühma moodustavad 3 viimast rühma (joonis 3) ehk vastajad, kelle kasvatamises osales ainult emaj.

Küsimusele „**Kuidas hindad oma kooliedukust?**“ (joonis 4) vastasid pooled riskirühmast „keskmine“, kontrollrühmas valisid ligi pooled vastusevariandi „üsna hea“. Kontrollrühma keskmine oli riskirühma kekmisest hinnangust mõne võrra kõrgem, vastavalt 3,52 ja 3,37. Riskirühma tulemuste ja kontrollrühma tulemuste vahel ilmnas statistiliselt oluline erinevus ($p < .05$).

Joonis 4. Poiste koolijõudlus.

Küsimusele „**Miks Sa käid koolis?**“ olid vastused järgnevad:

Kõige enam vastati „Et saada targemaks/ õppida“. Nii vastas kontrollrühmas 45% ja riskirühmas 30%. Teisele kohale jäi vastusevariant „Et saada/ omandada haridus (ja tulevikus saada hea töökoht)“, mida vastas 27% kontrollrühma ja 26% riskirühma õpilastest.

Kolmandaks sagedasemaks vastuseks kujunes „Kohustuslik/ kästakse“. Viimast vastas 15% kontrollrühma ja 12% riskirühma respondentidest. „Tuleviku kindlustamiseks/ elus edasi jõudmiseks“ käis koolis 12% riskirühma ja 6% kontrollrühma õpilastest.

Antud küsimusele vastati ka:

Ma käin koolis selleks, et saada teadmisi ja arendada. Selleks, et pärast kooli minna ülikooli ja pärast seda tahaks ma endale meeldivale tööle minna, mis on hea palgaga. (Riskirühm, 13a, 7 kl)

Sest siin on palju tüdrukuid. (Riskirühm, 15 a, 9 kl)

Et elus edasi jõuda, et saada head töökohta ja selle läbi oma elukvaliteeti parandada. Tahan peale kooli edasi õppida. (Riskirühm, 15 a, 9 kl)

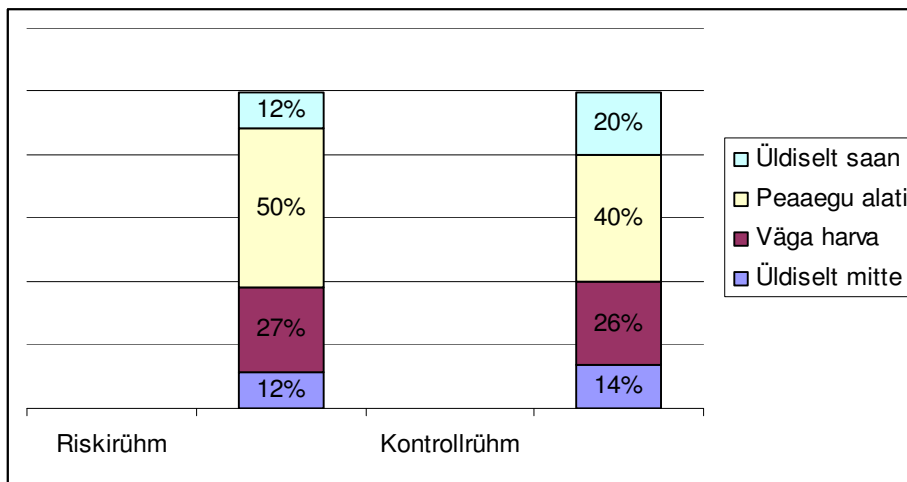
Ma ise ka ei tea. Mõtetud tunnid, ainult eriala tuleviku tööks on vaja õppida. (Kontrollrühm, 13 a, 7 kl)

Et näha sõpru ja mitte igavleda kodus. Õppimise pärast ka. (Kontrollrühm, 14 a, 7 kl)

Peab käima nah. Õppimise vastu pole mul midagi. Lihtsalt kui ei käi, pole pärast teha midagi.

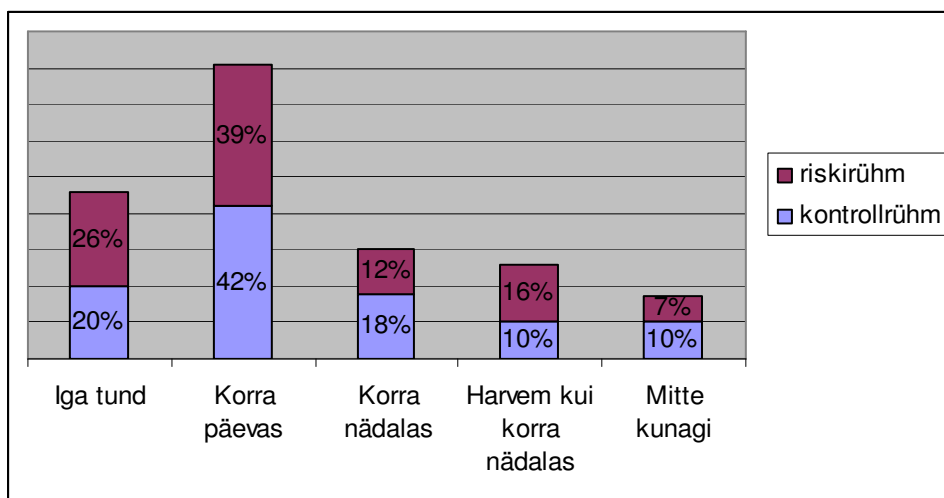
Agaga ma õpin neid asju, mis mulle meeldivad, kodus. (Kontrollrühm, 16 a, 9 kl)

Sellepärast, et olen tark. (Kontrollrühm, 15 a, 9 kl)

Joonis 5. Ennast huvitavatele küsimustele vastuse saamine koolist.

Koolijõudluses mängib tihti rolli asjaolu, kui huvitav õpilastel koolis on. Nii riskirühma kui ka kontrollrühma poistest saab enda väitel koolist vastuse ennast huvitavatele küsimustele (joonis 5) ainult kolm poissi viiest. Statistiliselt olulist erinevust rühmade tulemuste vahel ei esinenud.

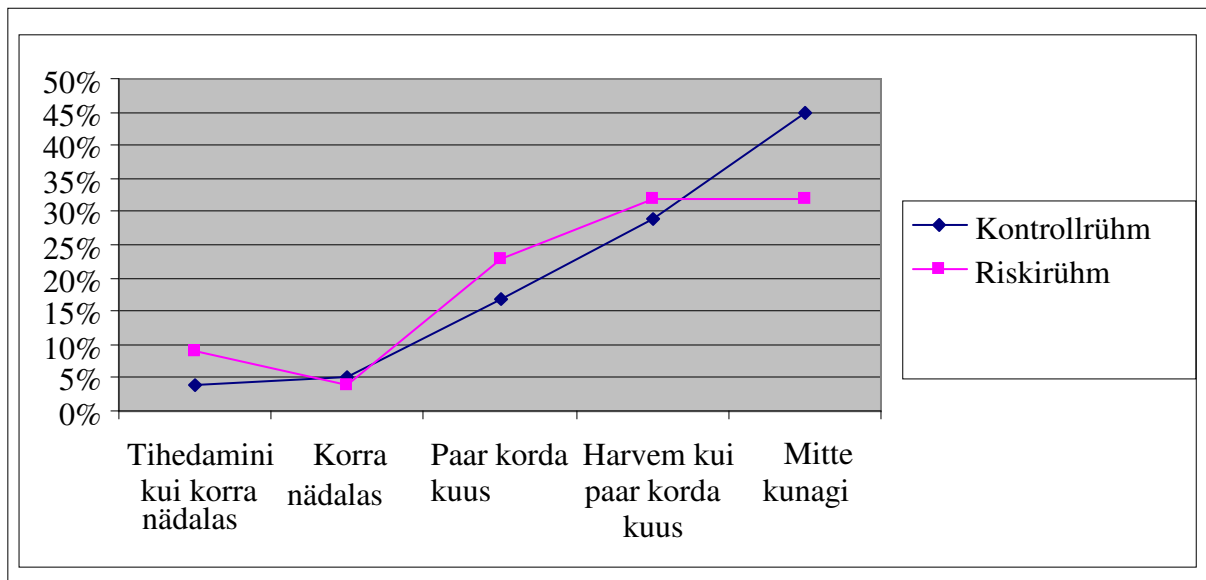
Joonis 6. Tunni segamine.

Kooliedukus on sageli seotud õpilase koolikäitumisega, seega paluti vastajatel endil määratleda, kui sageli nad tunnis korda rikuvad. Küsimusele „**Kui tihti Sa tundi segad?**“ (joonis 6) vastas riskirühmas „iga tund“ ja „harvem kui korra nädalas“ rohkem poisse kui kontrollrühmas. Statistiliselt olulist erinevust ei esinenud. Üks vastanu kirjutas selle küsimuse juurde vastuseks „Ma segan tundi korra päevas - kui mul hea meel on. Kui halb tuju, siis ei sega, sest õpetajad ajavad närvi.“

Ka tundidest põhjuseta puudumine on seotud õppeedukusega. Kui õpilane tundidest puudub ei pruugi ta õppekava iseseisvalt omandada, seega langeb ka õppeedukus.

Küsimusele „**Kui tihti teed Sa poppi?**“ (joonis 7) valis variandi „tihedamini kui korra nädalas“ iga kümnes isata kasvav poiss, kontrollrühmas iga kahekümnes poiss. Mitte kunagi ei tee poppi peaaegu iga teine kontrollrühma laps, riskirühmas iga kolmas laps. Statistiliselt olulist erinevust rühmade tulemuste vahel ei esinenud.

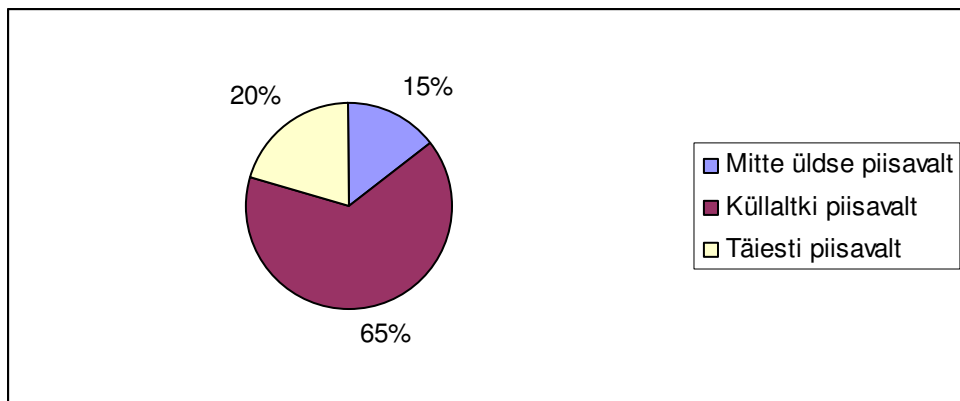

Joonis 7. Põhjuseta puudumine koolist.

Järgnevale küsimusele vastasid ainult kontrollrühma poisid. Riskirühma noorukid ei vastanud, kuna nende hinnangul nende kasvatamisest isa osa ei võtnud.

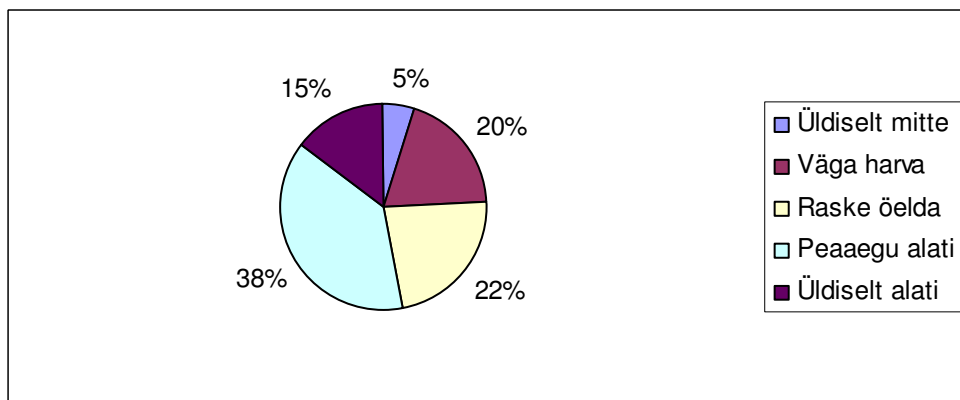
Autor uuris isa-poja suhteid, sest isa olemasolust ei piisa, kui isa kasvatamises vajalikul määral ei osale.

Küsimusele „**Kui piisavalt on isal Sinu jaoks aega?**“ (joonis 8) vastas üle poole poistest „küllaltki piisavalt“, samas „täiesti piisavalt“ oli isal poja jaoks aega, poisi arvates, ainult ühel isal viiest.

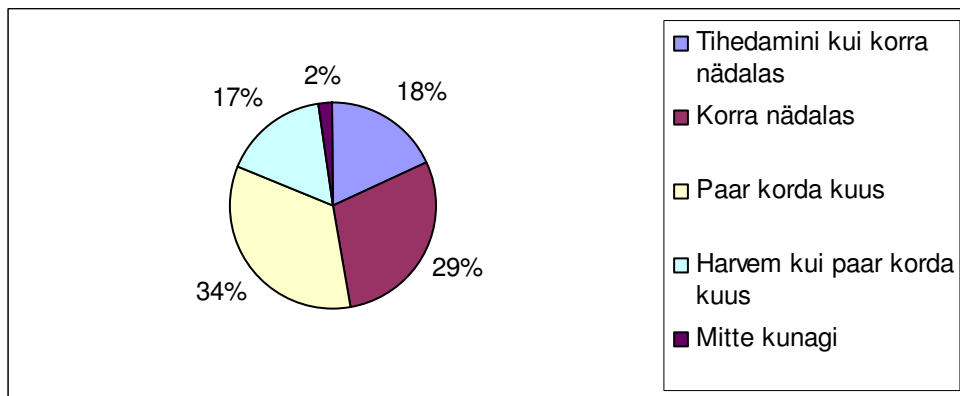
Joonis 8. Kui piisavalt on isal poja jaoks aega (poja arvates).

Küsimusele „**Kas Sa saad isaga rääkida oma probleemidest?**“ (joonis 9) vastas iga kahekümnes isaga kasvav nooruk „üldiselt mitte“. Kolm vastanut viiest said oma isaga rääkida enda probleemidest.

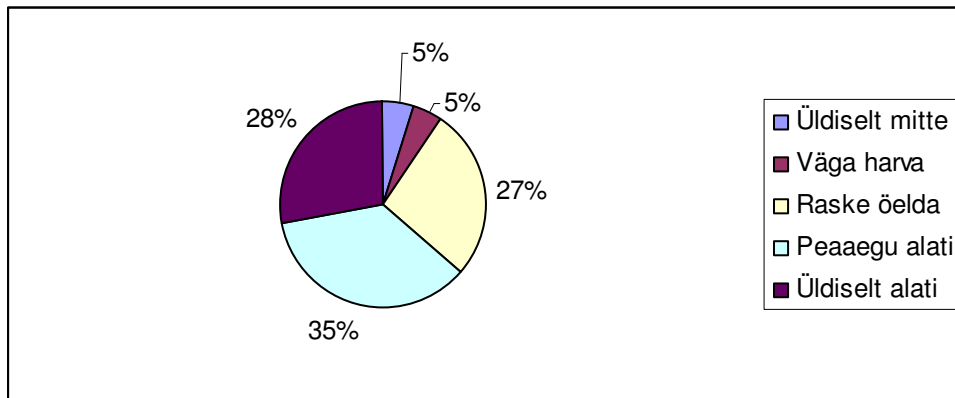
Joonis 9. Kui tihti saab poeg isaga oma probleemidest rääkida.

Kui küsimusele „**Kui sageli te isaga koos midagi ette võtate?**“ (joonis 10) valis vastusevariandiks „mitte kunagi“ peaaegu kolm õpilast kümnest, „korra nädalas või tihedamini“ aga iga viies.

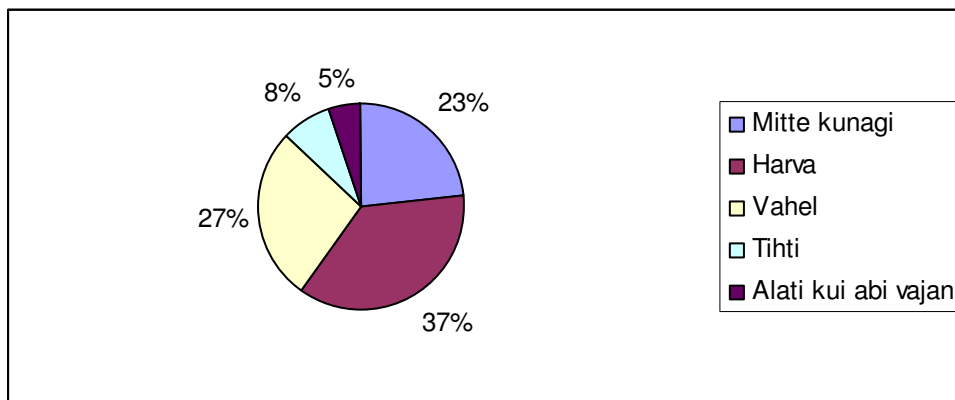
Joonis 10. Kui sageli pojad isaga midagi koos ette võtavad.

Küsimusele „**Kas isa on Su õppimisest huvitatud?**“ (joonis 11) vastas „üldiselt mitte“ iga kahekümnnes vastanu, „peaaegu alati“ või „üldiselt alati“ aga kolm poissi viiest.

Joonis 11. Kas isa on poja õppimisest huvitatud.

Küsimusele „**Kui tihti kasutad õppimises isa abi?**“ (joonis 12) vastas „alati kui abi vajan“ üks poiss kahekümnest, samas „mitte kunagi“ peaaegu iga neljas vastanu.

Joonis 12. Kui tihti kasutab poeg õppimises isa abi.

Esimesteks eeskujudeks lastele on nende vanemad. Vanemate kasvatusväärtused mängivad suurt osa poja väärtushinnangute kujunemisel. Vanemate väärtushinnangud poegade hinnangul (lisa 2) on gruppide keskmistena toodud välja tabelis 3. Poisid näevad isade puhul hinnanguid kasvatusväärtustele madalamatena kui emadel. Enamjaolt kontrollrühma ema ja isa vahelised erinevused ei ole statistiliselt olulised, ehkki on selge tendents, et emasid nähakse kõrgemalt väärtustavatena. Statistiliselt oluline erinevus ($p < .05$) esines vitaalsete ja esteetiliste väärtuste vahel ning teadusliku kirjanduse lugemise (kognitiivne väärtus), kokkuhoidlikkuse harjutamise (majanduslik väärtus) ja looduskaitse (ühiskondlik väärtus) vahel. Kontrollrühma emade ja riskirühma emade vahel esines oluline erinevus ($p < .05$) selgel arusaamisel heast ja halvast, teistel eetilistel väärtustel statistiliselt oluliselt erinevust ei täheldatud. Küll aga on statistiliselt olulised erinevused ($p < .05$) kontrollrühma ja riskirühma emade ülejäänud kasvatusväärtuste vahel. Kontrollrühma isade ja

riskirühma emade vahelised erinevused on valdavalt statistiliselt olulised ($p < .05$). Heades kommetes, eetilistes väärtustes, tervislikus eluviisis ning puhtusest ja hügieenist hoolimises (vitaalsed väärtused) olulist erinevust kontrollrühma isade ja riskirühma emade vahel ei esinenud.

Tabel 3. Vanemate kasvatusväärtused poegade hinnangul (rühma hinnangute keskmine).

	Kontrollrühm ema	Kontrollrühm isa	Riskirühm
Hedonistlikud väärtused	3.39	3.37	2.43
Vitaalsed väärtused	3.62	3.46	3.11
Sotsiaalsed väärtused	3.57	3.48	3.15
Kognitiivsed väärtused	3.52	3.37	3.06
Eetilised väärtused	3.66	3.57	3.33
Esteetilised väärtused	3.25	2.91	2.13
Majanduslikud väärtused	3.59	3.43	2.93
Töö väärtusena	3.55	3.5	2.71
Head kombid	3.67	3.55	3.32
Ühiskondlikud väärtused	3.43	3.35	2.39

Arutelu

Käesoleva töö eesmärgiks oli selgitada, kas poja suhted isaga seostuvad poja koolijõudlusega poja seisukohalt vaadates. Võrdlevalt uuriti 7.-9. klassi poisse. Ainult ema kasvatajaks märkinud poiste tulemusi võrreldi poiste tulemustega, kelle kasvatamisel osales isa/ kasvatas isa.

Esimeseks hüpoteesiks oli tõestada, et poisid, kelle kasvatamisse on kaasatud isa/keda kasvatab isa, tulevad koolis paremini toime. Coughlini (1996), Lahti (1972), Tamme ja Kraavi (2005) sellekohased uurimused näitavad, et üksikhooldajaperede lastel esineb tihedamini halba edasijõudmist koolis. Ka USAs läbiviidud pikaajalistest uurimustest selgus, et lapsed kes kasvavad koos isaga, on sageli targemad, psüühiliselt tugevamad ja saavad koolis paremini hakkama (Kindlon, 2000). Käesoleva uurimuse tulemused toetasid eelnevaid uurimusi. Kontrollrühma poisid hindasid oma kooliedukust kõrgemaks kui riskirühma poisid. Pojad võtavad isaga koos midagi ette ja räägivad isaga oma probleemidest – kuid isatud lapsed jäävad sellest enamasti ilma.

Poistel, kelle kasvatamisse on kaasatud isa/keda kasvatab isa, esineb koolist põhjusest puudumisi vähem. Küsitlusest selgus, et tihedamini kui korra nädalas teeb poppi iga kümnes isata kasvav poiss, siis kontrollrühmas teeb tihedamini kui korra nädalas poppi iga kahekümnes nooruk. Tundidest puudumise põhjuseid võib olla erinevaid, üheks sagedasemaks, autori arvates, poiste stress. Listeri (2012) arvates võib olla sage puudumine koolist märgiks nooruki depressioonist. Niibergi (2006) sõnul ei saa teismelist poissi sundida

käima koolis, vaid ta peab sinna ise tahtma minna, olema õppetööst ning selle tulemustest motiveeritud. Poiss ei lähe tundi, kui ta tegevusel puudub positiivne tulemus ja ta ei saa piisavalt tunnustust. 2002. aasta Riigikontrolli auditi alusel on põhjuseta puudumised tingitud enamasti perekonna toetuse ja järelevalve puudumisest. Antud uurimusest selgus, et need poisid, kes said isaga rääkida oma probleemidest, võtsid isaga koos midagi ette ning kasutasid tihedamini õppimises isa abi, tegid harvemini poppi ($r > 0,3$).

Poisid, kelle kasvatamisse on kaasatud isa/keda kasvatab isa, segavad vähem tunde. See hüpotees ei leidnud antud töös tõestust ega lükatud ka ümber. Võimalik, et erinevus siiski esineb, aga respondentide väike arv ei võimaldanud seda tuvastada. Samas võib jääda küsimus ebamääraseks: mõni õpilane peab korrarikkumiseks seda, mis teise arvates on loomulik käitumine. Kui ei ole positiivset isakuju, ei suuda poiss ise oma enesehinnangut positiivseks kujundada ja piire kehtestada (Lister, 2012). Õpilased ise ei oska välja tuua temperamenditüübi erinevustest tulenevat käitumise eripära, hüperaktiivsust, samuti käitumishäireid, mis tulenevad masendusest. Poisid üritasid vastata, aga lähtusid oletusest, et tunni rikkumine on tahteline tegevus – justkui rikutaks alati meelega tundi. Mitte alati pole see nii. Pole ka selge, kas õppetööst tulenev elevus ja häälekus on tunni segamine.

Kasvatamises osaleva isa puhul on pojal üldiselt tunne, et isa on õppimisest huvitatud. Harvemini ütlevad vastajad, et nad tegelikult kasutavad isa abi – seega aitab ka tunnetusest, et isa on olemas ja tähtsustab poja tegevusi. Isata poisil ei ole puudu niivõrd praktilisest abist kui just sellest tundest, et isa peab õppimist oluliseks. Kaimre (1999) sõnul on isa „ukse“ avajaks maailma. Kui vanemad väärtustavad õppimist, siis väärtustab seda ka laps (Mõttus, 1988; Põld, 1993).

Kui poja kasvatamisel osalevad nii ema kui isa, tajub poiss paremini vanemate väärtushinnanguid. Poegade hinnangul väärtustavad isad kõige enam laialdasi teadmisi, kasvamist vastutustundlikuks inimeseks, töötegemise harjutamist ning samuti head õppeedukust. Poisid, kelle õppimisest olid isad huvitatud, kasutasid õppimises isa abi ($r > 0,3$). Riskirühma vastanute keskmised hinnangud väärtustele, millele vanemad toetuvad kasvatustegevustes, olid eranditult madalamad kontrollrühma keskmistest hinnangutest. Sama kinnitab ka Mõttuse (1988) uurimus, kus ta väitis, et materiaalne olukord ja ajanappus leiab väljenduse üksikemade väärtushinnanguis. Riskirühmas lisaks isade endi väärtuste/huvitatuse puudumisele võib anda tunda emade ülekoormatus, väsimus jm – pojad ei tunneta, et emad midagi nii väärtuslikuks peaksid. Kõige vähem tajuvad pojad emade kasvatuses esteetilisi väärtusi. Kontrollrühma pereemad, kel ehk keskmiselt rohkem võimalusi poegadega vestelda või haarata neid kaasa ühistegevustesse, nii et pojad tajusid, mida peavad emad tõepoolest

oluliseks. Pojad tajuvad ausaks ja vastutustundlikuks inimeseks kasvamist ning teiste inimeste õiglast kohtlemist ühtmoodi tähtsana olenemata sellest mitu kasvatajat tal on.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et käesolev uurimus täitis oma eesmärgi ning enamik hüpoteese leidsid kinnitust. Uurimus kinnitas, et teismeliste poiste isasuhete ja koolijõudluse vahel on seos. Poisid, kelle kasvatamises osaleb isa/kasvatab isa, saavad koolis paremini hakkama.

Mida ette võtta? Autori arvates peaks õpetajad kõigepealt teadvustama isa tähtsust poja kasvatuses. Ta peab oluliseks kaasata isasid rohkem koolitöösse. Nii hoolekogudes, lastevanemate koosolekutel kui ka laste arenguestlustel võiks osaleda rohkem isasid. Uurimusest ilmneb, et poisid vajaksid juba nooremast east alates suuremat tähelepanu, seega võiks õpetaja või kooli sotsiaalpedagoog võimalusel kutsuda poiste õpi- ja distsipliiniprobleemide korral kooli isasid. Koolis võiks korraldada ühisüritusi, kuhu kaasata isasid, et õpetada poegadele ja isadele koos kvaliteetselt aega veetma. Kustuda kooli vestlusringi positiivseid meeseeskujusid (sportlasi, näitlejaid, juhte). Ehk tuleks rohkem tööd teha selle nimel, et enam mehi tuleks kooli tööle või aitaks poisse kooliväline tegevus hea meestreeneri või ringijuhendaja juhtimisel.

Ilmselt ei ole kõigile sobivat lahendust, kuid lähtuma peaks iga juhtumi eripärast.

Tänuõnad

Autor tänab küsitlusankeetidele vastajaid ning õpetajaid, kes aitasid küsitlust läbi viia.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Autori allkiri

Kuupäev

Kasutatud kirjandus

1. Balli, S.J. (1997). *When Mom and Dad Help: student Reflections on Parent Involvement with Homework*. Minnesota, U.S.
2. Cacciatore, R. (2009). *Päästke poisid!* Tallinn : Varrak.
3. Cohen, P. (1998, July 11) Daddy Dearest: Do You Really Matter?; Everyone Agrees You Do, but So Far No One Has Established Why. *The New York Times*
4. Coughlin, P. A., Walsh, K. B. (1996). „Hea alguse“ algklasside programm. CRI
5. *Eesti Meditsiiniline sünniregister* (s.a). Külastatud aadressil www.tai.ee .
6. Ergma, E., Kreitzberg, P. (2004, 13. detsember). Haridusreform – päästerõngas või läbikukkumine? *Postimees*.
7. Farrington, DP & Hawkin JD (1991). Predicting participation, early onset and later persistence in officially recorded offending. *Criminal Behaviour and mental Health*, Vol 1:1-33
8. Freud, S. (1999). *Inimhinge anatoomiast*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
9. Hobson, B. & Morgan, D. (2002). Introduction. In B. Hobson (ed.), *Making men into fathers. Men, masculinities and the social politics of Fatherhood*. Cambridge: University Press, 1-21.
10. Hohensee, J. (1999, 22 märts). Tublid tüdrukud ja äpardunud poisid. *Luup*, 6.
11. Huttunen, J. (1993). Isä perheessä. *Sosiaalinen aikakauskirja*, 6, 6-10.
12. Huttunen, J. (2006). Parenthood from the father's point of view. *WELLCHI Network Conference 2*. Külastatud aadressil http://www.ciimu.org/webs/wellchi/conference_2/streamb/huttunen.pdf.
13. Hämäläinen, J., Kraav, I., Bizaeva, A. (2002). *Kotikasvatuksen arvot Suomessa, Venäjällä ja Virossa*. Kuopion yliopiston selvityksia E. Yhteiskuntatieteet 32.
14. Jureidin, J. (1996, October 11) Debate. Attention deficit disorder. *Australian Doctor*.
15. Järviste, L., Järve, M. (2008) Sooline võrdõiguslikkus. *Sotsiaalvaldkonna arengud 2000-2006*. Sotsiaalministeeriumi toimetised 2, 27-31.
16. Kaimre, E. (1999). *Kolme põlvkonna kasvatuslikest uskumustest*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
17. Kempe, J. (2002). *Mehe ettekujutus võrdõiguslikkusest*. Tallinn: MR Piller.
18. Kindlon, D., Thompson, M. (2000). *Raising Cain*. The Ballantine Publishing Group.

19. Kohlberg, L. (1966). A cognitive- developmental analysis of children`s sex-role concepts and attitudes. In E. E. Maccoby (Ed.), *The development of sex differences* (pp. 82- 173). Stanford, CA: Stanford University Press.
20. Koolikohustuse täitmise tagamine. *Kontrollaruanne 25. november 2002 nr 7038* (2002). Tallinn: Riigikontroll.
21. Kraav, I. (koost, toim.) (2005). *Õpiedutuse tekkepõhjused põhikoolis õpilaste, õpetajate ja lapsevanemate arvamuste põhjal*. Tartu: EV HTM & ÜPUI.
22. Kuppert, K. (2005, 1 juuni) *Isata poiss vajab tuge*. Rahvusvaheline koolitusseminar. Tohisoo.
23. Laht, A. (1972). *Vanematest sõltub laste koolijõudlus*. Tallinn: Ühing „Teadus“.
24. Leino, M. (koost.) (2009). „*Probleemsed*“ poisid või „*vale*“ temperament. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
25. Lewis, C. (1982). „Father participation through childhood and its relation to career aspirations of delinquency“ teoses: Beail, N. & McGuire. *Fathers: psychological perspectives*. London, Junction Books.
26. Lister, T. (2012). *Lihtne ja praktiline koolipsühholoogia*. Tartu: Atlex.
27. Löwe, H. (1963) *Probleme des Leistungsversagens in der Schule*. Berlin: Deutscher Verlag der Wissenschaften.
28. Mõttus, H. (1988). *Laps mittetäielikus perekonnas*. Tallinn: Eesti NSV ühing „Teadus“.
29. Niiberg, T. (2006). *Meheks, isaks ja härrasmeheks*. Tartu: Atlex.
30. Normak, M. (2004). *Miks õpilased puuduvad koolist- Võimalus ja paratamatus olla õppija*. EAPS & TPÜ.
31. Nurmik, J., Saks, K. (koost.) (1977). *Koolijõudluse tõstmise teedest* : [artiklite kogumik] / Eesti NSV Haridusministeerium, Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut ; . Tallinn : Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut.
32. Pulver, A. (2003). Isa osatähtsus lapse arengus. *Pere ja Kodu*, 11.
33. Põld, P. (1993). *Üldine kasvatusõpetus*. Tartu: Tartu Ülikool.
34. Ruble, D. N., Martin, C. L. (1998). Gender development. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child development: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 933- 1016). New York: Wiley.
35. Rummo, T.-L., Aasvee, K. (2008). Õpilaste heaolu ja tervis. *Lapsed*. Tallinn: Eesti Statistika, 39-51.

36. Slaby, R. G., Frey, K. S. (1976). Development of gender constancy and selective attention to same-sex models. *Child Development*, 46, 849-856.
37. *Statistikaamet* (s.a). Külastatud aadressil www.stat.ee .
38. Tamm, K., Paas, K. (2003). Märgakem probleemidega last. *Haridus*, 1, 22-24.
39. Tiit, E.-M. & Eglon, A. (2000). Lapsed ja haridus. In: D. Kutsar (toim) *Lapsed eestis*. Tallinn: ÜRO, 19-22.
40. Toomse, M. (2007). Hariduslik ebavõrdsus. *Sotsiaalne ebavõrdsus* (toim. Rosenberg, T.). Tallinn: Statistikaamet, 23-33.
41. Uljas, J. (2006). Mehe rollist isana. Külastatud aadressil www.meestekeskus.ee/04raamatud/aes/mehe_rollist_isana.htm .

Lisa 1.

Selleks, et korraldada paremini tööd koolis, on vaja võimalikult palju teada õpilastest, nende elust, ka nende perekondadest. Õpin Tartu Ülikoolis haridusteadust ja uurin seda, kuidas teismeliste poiste suhted oma vanematega võivad mõjutada nende koolijõudlust. Uurimuse läbiviimisel vajan ma teie abi, 7-9 klassi poisid! Palun vastake ausalt ja täpselt järgmistele küsimustele. Teie anonüümsus on tagatud, uurimistulemusi kasutatakse ainult töödelduna ja üldistatuna.

Teie abile lootes Margot Sepp

Märgi ristiga sobiv vastus!

1. Kool _____
2. Klass _____
3. Vanus _____
4. Kuidas hindad oma kooliedukust?

1		Eriti halb
2		Üsna halb
3		Keskmine
4		Üsna hea
5		Eriti hea

5. Miks Sa käid koolis?

---

6. Ma saan koolis ennast huvitavatele küsimustele vastuse.

1		Üldiselt mitte
2		Väga harva
3		Raske öelda
4		Peaaegu alati
5		Üldiselt saan

7. Kui tihti Sa tundi segad?

1		Iga tund
2		Korra päevas
3		Korra nädalas
4		Harvem kui korra nädalas
5		Mitte kunagi

8. Kui tihti teed Sa poppi?

1		Tihedamini kui korra nädalas
2		Korra nädalas
3		Paar korda kuus
4		Harvem kui paar korda kuus
5		Mitte kunagi

9. Kellega Sa koos elad? (vajadusel valida rohkem kui üks vastusevariant)

1		Ema ja isaga
2		Ema ja kasuisaga
3		Isaga
4		Muu _____

10. Kes võtab Sinu kasvatamisest osa? (vajadusel valida rohkem kui üks vastusevariant)

1		Isa (vasta küsimustele 11-19)
2		Ema (vasta küsimustele 20-23)
3		Kasuisa (vasta küsimustele 24-32)
4		Muu _____ (ei pea järgnevatele küsimustele vastama)

11. Sinu isa vanus _____

12. Sinu isa haridustase:

1		Lõpetamata põhiharidus
2		Põhiharidus
3		Keskharidus
4		Keskeri haridus
5		Kõrgharidus

13. Kui tähtsaks Sinu arvates peab isa järgmisi asju Sind kasvatades?

	Üldse mitte tähtsaks	Ainult vähe tähtsaks	Üsna tähtsaks	Eriti tähtsaks	Ei oska öelda
Elu nautimine					
Vaba iseenda teostamine					
Tervislik eluviis					
Tervislik toitumine					
Puhtusest ja hügieenist hoolimine					
Sõpruse väärtustamine					
Lähedus inimsuhetes					
Teiste inimeste väärtustamine					
Laialdased teadmised					
Teadusliku kirjanduse lugemine					
Hea õppeedukus					
Selge arusaam heast ja halvast					
Kasvamine vastutustundlikuks inimeseks					
Ausaks kasvatamine					
Teiste inimeste õiglane kohtlemine					
Kunsti väärtustamine					
Looduse ilu väärtustamine					
Ilumeele arendamine					
Loova tegevuse harrastamine					
Aruka rahakäsitlemise õppimine					
Kokkuhoidlikuse harjutamine					
Töötgemise harjutamine					
Distsiplineeritud ajakasutus					
Hea käitumine					
Viisaka kõne kasutamine ja ebaviisakuse vältimine					
Looduskaitse					
Sotsiaalne vastutus					
Pingutamine ühiskondliku positsiooni saavutamiseks					
Isamaa ja rahvuskultuuri väärtustamine					

14. Milliseks kasvatajaks pead Sina oma isa?

Näide: Ülesandeks on hinnata kui tõsine või lõbus on isa kasvatajana. Kui isa on eriti tõsine, rõngasta rivi vasakus servas 3. Kui jälle leiad isa olevat küllatki tõsise, rõngasta vascul pool 2, kui kergelt tõsise siis vasakpoolne 1. Kui isa on eriti lõbus, rõngasta paremas servas 3, kui küllatki lõbus, rõngasta parempoolne 2, kui kergelt lõbus siis parempoolne 1. Kui ei oska öelda, kas isa on enam tõsine või lõbus, rõngasta keskel 0.

Näide:

tõsine   3   2   (1)   0   1   2   3   lõbus

Vastaja peab isa pigemini nõrgalt tõsiseks kui lõbusaks.

Piirav	3	2	1	0	1	2	3	Lubav
Jahe	3	2	1	0	1	2	3	Soe
Kauge	3	2	1	0	1	2	3	Lähedane
Enesesetõmbunud	3	2	1	0	1	2	3	Avatud
Jäik	3	2	1	0	1	2	3	Paindlik
Masendav	3	2	1	0	1	2	3	Julgustav
Nõrk	3	2	1	0	1	2	3	Tugev
Enesekeskne	3	2	1	0	1	2	3	Lapsekeskne
Hoolimatu	3	2	1	0	1	2	3	Hoolitsev
Range	3	2	1	0	1	2	3	Lahke

15. Kui piisavalt on isal Sinu jaoks aega?

1		Mitte üldse piisavalt
2		Küllaltki piisavalt
3		Täiesti piisavalt

16. Kas Sa saad rääkida isaga oma probleemidest?

1		Üldiselt mitte
2		Väga harva
3		Raske öelda
4		Peaaegu alati
5		Üldiselt alati

17. Kui sageli te isaga koos midagi ette võtate?

5		Tihedamini kui korra nädalas
4		Korra nädalas
3		Paar korda kuus
2		Harvem kui paar korda kuus
1		Mitte kunagi

18. Kas isa on Su õppimisest huvitatud?

1		Üldiselt mitte
2		Väga harva
3		Raske öelda
4		Peaaegu alati
5		Üldiselt alati

19. Kui tihti kasutad õppimises isa abi?

1		Mitte kunagi
2		Harva
3		Vahel
4		Tihti
5		Alati kui abi vajan

20. Sinu ema vanus: _____

21. Sinu ema haridustase:

1		Lõpetamata põhiharidus
2		Põiharidus
3		Keskharidus
4		Keskeri haridus
5		Kõrgharidus

22. Kui tähtsaks Sinu arvates peab ema järgmisi asju Sind kasvatades?

	Üldse mitte tähtsaks	Ainult vähe tähtsaks	Üsna tähtsaks	Eriti tähtsaks	Ei oska öelda
Elu nautimine					
Vaba iseenda teostamine					
Tervislik eluviis					
Tervislik toitumine					
Puhtusest ja hügieenist hoolimine					
Sõpruse väärtustamine					
Lähedus inimsuhetes					
Teiste inimeste väärtustamine					
Laialdased teadmised					
Teadusliku kirjanduse lugemine					
Hea õppeedukus					
Selge arusaam heast ja halvast					
Kasvamine vastutustundlikuks inimeseks					
Ausaks kasvatamine					
Teiste inimeste õiglane kohtlemine					
Kunsti väärtustamine					
Looduse ilu väärtustamine					
Ilumeele arendamine					

Loova tegevuse harrastamine					
Aruka rahakäsitlemise õppimine					
Kokkuhoidlikuse harjutamine					
Töötegemise harjutamine					
Distsiplineeritud ajakasutus					
Hea käitumine					
Viisaka kõne kasutamine ja ebaviisakuse vältimine					
Looduskaitse					
Sotsiaalne vastutus					
Pingutamine ühiskondliku positsiooni saavutamiseks					
Isamaa ja rahvuskultuuri väärtustamine					

23. Milliseks kasvatajaks pead Sina oma ema?

Näide: Ülesandeks on hinnata kui tõsine või lõbus on ema kasvatajana. Kui ema on eriti tõsine, rõngasta rivi vasakus servas 3. Kui jälle leiad ema olevat küllatki tõsise, rõngasta vaskul pool 2, kui kergelt tõsise siis vasakpoolne 1. Kui ema on eriti lõbus, rõngasta paremas servas 3, kui küllatki lõbus, rõngasta parempoolne 2, kui kergelt lõbus siis parempoolne 1. Kui ei oska öelda, kas ema on enam tõsine või lõbus, rõngasta keskel 0.

Näide:

tõsine 3   2   (1)   0   1   2   3   lõbus
Vastaja peab ema pigemini nõrgalt tõsiseks kui lõbusaks.

Piirav	3	2	1	0	1	2	3	Lubav
Jahe	3	2	1	0	1	2	3	Soe
Kauge	3	2	1	0	1	2	3	Lähedane
Enessesetõmbunud	3	2	1	0	1	2	3	Avatud
Jäik	3	2	1	0	1	2	3	Paindlik
Masendav	3	2	1	0	1	2	3	Julgustav
Nõrk	3	2	1	0	1	2	3	Tugev
Enesekeskne	3	2	1	0	1	2	3	Lapsekeskne
Hoolimatu	3	2	1	0	1	2	3	Hoolitsev
Range	3	2	1	0	1	2	3	Lahke

24. Sinu kasuisa vanus: _____

25. Sinu kasuisa haridustase:

1		Lõpetamata põhiharidus
2		Põiharidus
3		Keskharidus
4		Keskeri haridus
5		Kõrgharidus

26. Kui tähtsaks Sinu arvates peab kasuisa järgmisi asju Sind kasvatades?

	Üldse mitte tähtsaks	Ainult vähe tähtsaks	Üsna tähtsaks	Eriti tähtsaks	Ei oska öelda
Elu nautimine					
Vaba iseenda teostamine					
Tervislik eluviis					
Tervislik toitumine					
Puhtusest ja hügieenist hoolimine					
Sõpruse väärtustamine					
Lähedus inimsuhetes					
Teiste inimeste väärtustamine					
Laialdased teadmised					
Teadusliku kirjanduse lugemine					
Hea õppeedukus					
Selge arusaam heast ja halvast					
Kasvamine vastutustundlikuks inimeseks					
Ausaks kasvatamine					
Teiste inimeste õiglane kohtlemine					
Kunsti väärtustamine					
Looduse ilu väärtustamine					
Ilumeele arendamine					
Loova tegevuse harrastamine					
Aruka rahakäsitlemise õppimine					
Kokkuhoidlikuse harjutamine					
Töötgemise harjutamine					
Distsiplineeritud ajakasutus					
Hea käitumine					
Viisaka kõne kasutamine ja ebaviisakuse vältimine					
Looduskaitse					
Sotsiaalne vastutus					
Pingutamine ühiskondliku positsiooni saavutamiseks					
Isamaa ja rahvuskultuuri väärtustamine					

27. Milliseks kasvatajaks pead Sina oma kasuisa?

Näide: Ülesandeks on hinnata kui tõsine või lõbus on kasuisa kasvatajana. Kui kasuisa on eriti tõsine, rõngasta rivi vasakus servas 3. Kui jälle leiad kasuisa olevat küllatki tõsise, rõngasta vaskul pool 2, kui kergelt tõsise siis vasakpoolne 1. Kui kasuisa on eriti lõbus, rõngasta paremas servas 3, kui küllaltki lõbus, rõngasta parempoolne 2, kui kergelt lõbus siis parempoolne 1. Kui ei oska öelda, kas kasuisa on enam tõsine või lõbus, rõngasta keskel 0.

Näide:

tõsine   3   2   (1)   0   1   2   3   lõbus

Vastaja peab kasuisa pigemini nõrgalt tõsiseks kui lõbusaks.

Piirav	3	2	1	0	1	2	3	Lubav
Jahe	3	2	1	0	1	2	3	Soe
Kauge	3	2	1	0	1	2	3	Lähedane
Enesesse tõmbunud	3	2	1	0	1	2	3	Avatud
Jäik	3	2	1	0	1	2	3	Paindlik
Masendav	3	2	1	0	1	2	3	Julgustav
Nõrk	3	2	1	0	1	2	3	Tugev
Enesekeskne	3	2	1	0	1	2	3	Lapsekeskne
Hoolimatu	3	2	1	0	1	2	3	Hoolitsev
Range	3	2	1	0	1	2	3	Lahke

28. Kui piisavalt on kasuisal Sinu jaoks aega?

1		Mitte üldse piisavalt
2		Küllaltki piisavalt
3		Täiesti piisavalt

29. Kas Sa saad rääkida kasuisaga oma probleemidest?

1		Üldiselt mitte
2		Väga harva
3		Raske öelda
4		Peaaegu alati
5		Üldiselt alati

30. Kui sageli te kasuisaga koos midagi ette võtate?

5		Tihedamini kui korra nädalas
4		Korra nädalas
3		Paar korda kuus
2		Harvem kui paar korda kuus
1		Mitte kunagi

31. Kas kasuisa on Su õppimisest huvitatud?

1		Üldiselt mitte
2		Väga harva
3		Raske öelda
4		Peaaegu alati
5		Üldiselt alati

32. Kui tihti kasutate õppimises kasuisa abi?

1		Mitte kunagi
2		Harva
3		Vahel
4		Tihti
5		Alati kui abi vajan

Aitäh Teie vastuste eest!

Lisa 2.

Vanemate kasvatusväärtused poegade hinnangul (rühma hinnangute keskmine).

	Kontrollrühm ema	Kontrollrühm Isa	Riskirühm ema
Elu nautimine	3,34	3,30	2,60
Vaba iseenda teostamine	3,43	3,44	2,25
Tervislik eluviis	3,58	3,32	3,05
Tervislik toitumine	3,57	3,54	2,91
Puhtusest ja hügieenist hoolimine	3,72	3,52	3,37
Sõpruse väärtustamine	3,54	3,52	3,19
Lähedus inimsuhetes	3,62	3,53	3,17
Teiste inimeste väärtustamine	3,56	3,38	3,10
Laialdased teadmised	3,63	3,70	3,13
Teadusliku kirjanduse lugemine	3,20	2,81	2,58
Hea õppeedukus	3,74	3,61	3,48
Selge arusaam heast ja halvast	3,59	3,45	3,11
Kasvamine vastutustundlikuks inimeseks	3,74	3,69	3,51
Ausaks kasvatamine	3,69	3,59	3,42
Teiste inimeste õiglane kohtlemine	3,62	3,54	3,28
Kunsti väärtustamine	2,90	2,49	1,79
Looduse ilu väärtustamine	3,19	2,94	2,42
Ilumeele arendamine	3,36	3,01	1,93
Loova tegevuse harrastamine	3,56	3,22	2,39
Aruka rahakäsitlemise õppimine	3,59	3,52	2,96
Kokkuhoidlikuse harjutamine	3,58	3,33	2,89
Töötægemise harjutamine	3,60	3,63	2,88
Distsiplineeritud ajakasutus	3,49	3,36	2,53
Hea käitumine	3,69	3,57	3,37
Viisaka kõne kasutamine ja ebaviisakuse vältimine	3,64	3,53	3,26
Looduskaitse	3,31	2,96	2,24
Sotsiaalne vastutus	3,43	3,48	2,39
Pingutamine ühiskondliku positsiooni saavutamiseks	3,49	3,48	2,47
Isamaa ja rahvuskultuuri väärtustamine	3,49	3,47	2,47